№ 41 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 14 **1898** ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 14 № 41

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

մահվան տարեկցի առիթով, կիրակի, մարտի 15-ին, Քամոյեան Սուրբ Գէորգ եկեղեցում, պատարագից յետոյ, կը կատարվի հոգեհանգիստ: Պատարագը կը սկսվի ժամը 10-ին, իսկ հոգեհանգիստը՝ ժամը 12-ին, որի համար ծանուցանում են հանգուցեալի այրին և որդիքը:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ տուինք.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Համակրելի կարգադրութիւն. Նամակ Գանձակից. Նամակներ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Բօլգարական յուզումներ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Անգլիայից. Արտաքին լուրեր. Խառն լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մէլիքի աղջիկը.

Ի՞ՆՉ ՏՈՒԻՆՔ

I

Մեր շէմքերում կանգ առան Թիւրքայ գոհերը, թւով յիսուն հազար: Նրանք ասում էին մեզ. «Դժբաղդութեան սոսկալի ժամերում մենք չը յուսահատվեցինք: Մենք գիտէինք, որ կայ եղբայրական սէր, կայ կարեկցութիւն դէպի նահատակ արիւնակիցը: Եւ ահա եկանք: Ոչինչ չունենք. բերել ենք միայն մեր ջարդված մարմինները: Մեզ շունչ տուէք»:

Ի՞նչ արինք մենք:

Մեր ազգասիրութիւնը յայտնի է ամբողջ աշխարհին և մենք թոյլ չը տուինք, որ նա որ և է կասկածի ենթարկվի: Մենք ամենայն սիրով ականջ դրինք, երբ մեր եղբայրները պատմում էին իրանց թշուառութիւնները, շատ ախ ու վաշ արինք, նոյն իսկ արտասունք թափեցինք: Գաղթականը առաջին րօպէներում մեր մտածողութեան, մեր խօսքի, մեր գրութիւնների միակ առարկան դարձաւ: Ի՜նչպէս էինք տաքանում, վրդովվում, ի՜նչպէս էինք նկարագրում մեր տեսածն ու լսածը: Մեր քնքոյշ զգացմունքները առատ էին, իսկ մեր բարի ցանկութիւնները բաւական էին հարիւր հազար այդպիսի դժբաղդներին:

Սակայն Թիւրքահայը, որքան էլ զրկված ու սակաւապէտ լինէր, չէր կարող կերակրվել բարի ցանկութիւններով: Մեր եղբայրասիրութիւնը, մեր հայրենասիրութիւնը պիտի ձեւափոխվէր, դառնար նիւթ, իրողութիւն. մեր ամբողջ բարոյական ոյժը պիտի փոխվէր հացի: Դա անողորմ պահանջ էր: Դժբաղդ Թիւրքահայը մեր փորձաքարն էր: Նա հարկադրեց մեզ մերկանալ. մենք մերկացանք և ցոյց տուինք թէ որքան փոքրիկ, վատ գաճաճներ ենք…

Հայը փառաւոր կերպով ապացուցեց, որ ինչ էլ լինի, նա միայն կօպէկ կը հանէ ու կը հարկադրէ, որ նրանով չափեն իր հոգու մեծութիւնը: Մեր ժողովրդի հասարակ դասի, արհեստաւոր, երկրագործ դասի համար դա պատուաւոր չափ է: Բայց հարուստ դասակարգի համար կօպէկը դարձաւ յաւիտենական ամօթի և նախատինքի մի անջնջելի նշան: Հայ բուրժուան, որ բացի իր «պատուական անձից» պաշտում է և այն միտքը, որ սերունդները պաշտեն իր յիշատակը, իր ոսկու կոյտերից հարիւր հազարներ չը բաժանեց, այլ կօպէկներ, մինչդեռ րօպէական մի հաճոյքի, սիրուհու մի բարեհաճ ժպիտի համար նա շպրտում է հազարներ, տասնեակ հազարներ: Հայ հարուստ կինը, որ ահագին գումարներ է ծառայեցնում իր փառքին, հինգերորդ դարի հայ կանանց շարքըն անցնելու համար բաւական համարեց իջնել իր թաւիշների բարձրութիւնից, ուրիշի տուածով գնած մի բաժակ թէյ պատրաստել և սեփական ձեռքերով մատուցանել իր մերկ քրոջը: Մենք գոհ էինք մեզանից, մենք պատրաստ էինք արտասուել, տեսնելով մեր առաքինութիւնները: Ո՞վ մերժեց մի հին շոր, ո՞վ չը տուեց մի՝ պատառ հաց…

Սպառվեց կօպէկը, մեր եղբայրասիրութեան չափը: Հայը իր կօպէկի վրա ահագին յոյս ունի. կարծում է թէ այդ կօպէկով կարող է լիացնել աշխարհը: Նա երբէք չիմացաւ, որ կօպէկանոց բարեսրտութիւնը մուրացկանութիւն է ծնեցնում: Եւ իրաւ. Թիւրքահայերի ահագին բազմութիւնը մենք մուրացկաններ դարձրինք… Եւ այժմ, երբ մեր ձեռքով պատրաստած մուրացկանները պաշարում են մեզ, մենք նեղանում ենք, մենք խօսք չենք գտնում մեր գանգատները, մեր դժգոհութիւնը յայտնելու համար: Հիմա մենք այն աստիճանին ենք հասել, որ զարմանում ենք, երբ քաղցած մարդը, չունենալով ապրուստի միջոց, չը կարողանալով իր աշխատանքով ապրել, սովորել է դժբաղդ ձրիակերութիւն, դառել է յանդուգն, աներես և մուրացկանի իրաւունքով դիմադրում է մեր քարասրտութեան, զօռով գջլելով մեզանից մի կտոր հացը, իր ապրուստի միակ միջոցը:

Ահա թէ ինչ արինք:

Մեր արածը մեզ հետ է, երբէք չի ջնջվի, երբէք չի խնայի մեզ և մեր ճակատին կը խփէ այն դառն ճշմարտութիւնը, որ մենք մնացել ենք ասիացի, ասիական հասկացողութիւններով, զուրկ հասարակական իդէալներից, զուրկ օգնութեան այն գաղափարից, որ ընկածին, թշուառին բարձրացնում է, ոյժ տալիս, վերադարձնում է նրան մարդկութեան համար: Ի՞նչ ենք մենք… Միայն մուրացկաններ պատրաստող: Այսօր Թիւրքահայը դարձաւ մուրացկան, վաղը մենք ինքներս կընկնենք նոյն վիճակի մէջ, եթէ մի բնական աղէտ, օրինակ մի սով, մի երաշտութիւն խլէ մեզանից մեր ունեցածը: Կարո՞ղ է դրանից աւելի խիստ դատապարտութիւն լինել. արդեօք կա՞յ աւելի ամօթալի նշան մեր անկուլտուրականութեան, մեր յետամնացութեան: Թշուառ է մի ժողովուրդ, որ անտեսական քայքայման դէպքում միայն մի ելք է ճանաչում—մուրացկանութիւն: Դա ցոյց է տալիս, որ նրա մէջ մեռած է փոխադարձ ինքնօգնութեան գաղափարը: Դուք չը գիտէք օգնել ձեզ նմանին, դուք ուրեմն, մեռած էք ոչ թէ ձեր նմանի, այլ և ձեզ համար:

Եւ այսպէս, ի՞նչ տուինք մենք Թիւրքահային:—Մուրացկանի տոպրակ: Բայց ի՞նչ կարող էինք տալ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը այս օրերս մի նոր և համակրելի կարգադրութիւն արեց, որ ցոյց է տալիս, թէ ռէալական գիմնազիաների աշակերտները այսուհետև այլ ևս չը պէտք է նկատվեն, իբրև մինիստրութեան «խորթ» զաւակներ, ինչպէս սովորութիւն էր դարձած մինչև մեր ռէալիստներին: Այդ կարգադրութիւնը պէտք է ողջունվի մեծ համակրութեամբ ոչ թէ միայն նրա համար, որ զգալի թեթեւութիւն է առաջ բերում ռէալիստների վիճակի մէջ, այլ և նրա համար, որ ջնջում է մի անարդարութիւն, որի դէմ դուր կուում էին խեղճ աշակերտները:

Ինչպէս յայտնի է, ռէալիստները իրաւունք ունէին մտնել միայն բարձր մասնագիտական դպրոցները, այն է տեխնիկական, ինժեներական, լեռնային, երկրագործական և անտառային: Սակայն այդ մասնագիտական դպրոցների թիւն այնքան սահմանափակ է և ամեն տարի ուսումը աւարտող ռէալիստների թիւը այնքան աճում է, որ հարիւրաւոր, հազարաւոր աշակերտներ, նոյն իսկ աչող քննութիւն բռնելուց յետոյ, չէին ընդունվում և ստիպված էին լինում ձեռնունայն վերադառնալ դաւառները և միալ առանց բարձր ուսման: Վերջին տարիները այդ ցաւալի երևոյթը այնքան ահագին ծաւալ էր ընդունել, որ չէր կարելի լուրջ ուշադրութիւն չը դարձնել նրա վրա: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մի քանի պալլիատիվ միջոցներ ձեռք առաւ, ինչպէս, օրինակ, փոքր ի շատէ կանոնաւորեց հարցաքննութիւնների սիստեմը. բայց, ի հարկէ, այդ կիսատ միջոցներով անկարելի էր գործին օգնել: Այդտեղ, ինքն իրան ծագում էր բարձր մասնագիտական դպրոցների թիւը աւելացնելու անհրաժեշտութիւնը, որպէս զի այդ դպրոցների և մտնել ցանկացող ռէալիստների թւերի մէջ մի յարաբերական ներդաշնակութիւն հաստատվի: Զգալով այդ անհրաժեշտութիւնը, մինիստրութիւնը, փոխանակ փութացնելու այն միջոցների գործադրութիւնը, որոնց նա ձեռնարկել էր զանազան մասնագիտական դպրոցներ բանալու համար, հարցին այլ կերպարանք տուեց և այլ կերպով նայեց: Որպէս զի որոշ համապատասխանութիւն հաստատվի մասնագիտական բարձր դպրոցներում եղած ազատ տեղերի և մտնել ցանկացողների թւի մէջ, նա որոշեց սահմանափակել մտնողների թիւը և այդ նպատակով 1896-ին մի նոր կանոն սահմանեց ռէալական դպրոցների վեցերորդ դասարանից եօթերորդը փոխվելու վերաբերմամբ: Յայտնի է, որ բարձր մասնագիտական դպրոցները մտնելու իրաւունք ունեն միայն այն ռէալիստները, որոնք աւարտել են դպրոցի եօթ դասարանեան ընթացքը, իսկ որոնք ուսման վե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԷԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Խմբապետը չը կարողացաւ լռել: Նա էլ, Մէլիք-Աւանի նման, չափազանցութիւն էր գտնում երիտասարդի վերջին խօսքերի մէջ, բայց նա, մէլիքի նման, դատարկ ու փոքրիկ բան չէր համարում Աւետարանոցի անցքը: Մանասը գանգատաւոր էր, նա սաստիկ ցաւում էր. նրան էլ, ուրեմն, ծանօթ էին այնպիսի հանգամանքներ, երբ սիրտը յաղթում է, երբ զգացմունքը խլացնում է հոգու ամբողջ կարողութիւնը: Այժմ նա մի խումբ գժերի յանդուգն առաջնորդը չէր, այլ ալեխառն մազերով մի խաղաղ գիւղացի, որ գիտէ թէ չը պէտք է վիշտ թագցնել ընկերից, ծանօթից:

—Տեսնո՞ւմ ես, հարցրեց նա խոստովանող մարդու համեստութեամբ:—Տեսնո՞ւմ ես… Իսկ մարդիկ ասում են. «Մանասը ոչինչ հոգս չունի, մի դատարկ գլխի տէր է, ինչ պիտի կորցնէ»… Դա, ի հարկէ, ճիշդ է, բայց ոչ բոլորովին: Մբ-թէ դատարկ գլխի տէրը կորցնելու բան չունի: Ես, ճշմարիտ է, բախտից երես առած մարդ չեմ. այս մազերը ձիու վրա եմ սպիտակացրել, սեփական տուն չեմ տեսել. ինձ վիճակված չէր ճաշակել ընտանիքի, երեխաների քաղցրութիւնը: Յիշում եմ միայն իմ մօրը, որ Աւետարանոցի գերեզմանատանը ցոյց էր տալիս հողի մէջ թաղած երեք կտոր սև քար և ասում էր. «Քո հօր գերեզմանն է… խեղճ մարդ, նա չը տեսաւ քեզ»: Յիշում եմ և մի այլ օր. ես խաղում էի դրսում, մի կին եկաւ, բռնեց իմ ձեռքից և զօռով ներս քաշեց: Մայրս պառկած էր անկողնում. երազի պէս է մտքումս մնացել—ինձպէս մի կարճլիկ կնիկ էր. ինձ գցեցին նրա վրա և բղաւում էին նրա ականջում թէ Մանասն է: Նա բաց արաւ աչքերը, գրկեց, համբուրեց ինձ. նրա լեզուն հազիւ կարողացաւ թոթովել սովորական խօսքերը. «մատաղ լինեմ»: Դա վերջին համբոյրն էր, միւս օրը ես մենակ էի այս աշխարհում. այժմ էլ չը գիտեմ թէ որտեղ թաղեցին մօրս: Այնուհետև տաւարած, հօտաղ, նոյն իսկ մաճկալ. ես ծառայում էի, և ինձ չէին խընայում… Ծմակը, դաշտը, անձրևը, մշուշը իմ ընկերներն էին, իմ ծնողները. նրանք էին ինձ փայփայում, նրանք էին ինձ պատժում: Եւ ես, որպէս մի երեխայ, թունդ կապվեցայ դրանից հետ. մարդկանց հետ գործ չունէի. գիւղում, տան մէջ, անխօս էի: Ինձ համար խորթ, անհասկանալի էին փաղաքշանքները. ես բարկանում էի, երբ մթնով ծմակից վերադառնալիս՝ գիւղի ծայրում տեսնում էի մայրերին, որոնք իրանց որդիկներին էին սպասում. և երբէք չէք պատասխանում, երբ հարցնում էին թէ տեսել եմ այս ինչին: Երբ երեխան վայր էր ընկնում և լաց էր լինում, ես հեռու էի փախչում, թողնելով որ նա բղաւէ որքան ուզում է: Իսկ երբ լսում էր սուլքի ձայն, գլլում էր: Ես խղճահարվել չը գիտէի. մենակ էի, ինձ էլ ոչ ոք չէր խղճում: Եւ ինձ անուանում էին ծմակի մարդ: Ոտաբոբիկ, համարեա կիսամերկ էի. ինձ տեսնում էին, ծիծաղում և ասում էին. «Ով ուտում է, Մանասն է մարսում. արիւն է կաթում նրա թշերից»…

Նա կանգ առաւ, մի րօպէ մտածութեան մէջ ընկաւ, կարծես վերանորոգում էր յիշողութիւնները: Ապա էլի բզբզեց խանձողները և շարունակեց.

—Մի անգամ տաւարածների մէջ կռիւ ընկաւ. երկար ժամանակ մեր մահակները թրխկում էին, աղմուկը այնքան սաստկացաւ, որ գիւղից մարդիկ եկան: Ինձ զօռով դուրս հանեցին կռւի միջից. արիւնը ծլլում էր իմ գլխից, բայց իմ հակառակորդն աւելի վատ դրութեան մէջ էր: Երեկոյեան մեզ տարան մէլիքի մօտ: Պարզ, լուսնկայ երեկոյ էր. Մէլիք-Շահնազարը—լոյս դառնայ նա—նստած էր մի կտուրի վրա. նա ինձ չը պատժեց, մինչև անգամ չը հայհոյեց. ընդհակառակն, տեսնելով իմ դրութիւնը, քաղցր ծիծաղեց և ասաց. «Կուարար ես, քեզ համար գործ ես կը գտնեմ»: Այդ օրվանից ես մի անկիւն ունէի մէլիքի տան մէջ: Հետզհետէ իմացան, որ անպէտք մարդ չեմ. մէլիքը հրաշալի կերպով գիտէր փորձել մարդուն. ես տաւարած չը մնացի, իսկ մի անգամ, Մուղանի թափառականների դէմ գնալիս, վերցրեց ինձ իր հետ: Հարկաւոր չէ, որ ես պատմեմ քեզ թէ ինչ արշաւանքներ են եղել մեծ մէլիքի ժամանակ և ինչեր ենք արել. դա շատ երկար կը լինէր: Կասեմ այքանը, որ մէլիքը ասում էր ամենքի առաջ թէ ես երախտիք ունեմ նրա տան վրա և ոչ ոք իրաւունք չունի դիպչել իմ քէֆին: Բայց ինձ շատ բան էլ հարկաւոր չէր. իմը մի ձի էր, մի սուր և մի հրացան. գործ շատ կար. եթէ կռիւ չէր լինում, որսի էինք գնում կամ թէ գնում էի զանազան կողմեր՝ մէլիքի յանձնարարութիւնները կատարելու համար: Երկու թէ երեք անգամ էլ Պարսկաստան եմ գնացել: Այս սուրը ձեռք եմ բերել Պարսկաստանում, ալիալլահների մի գիւղում…

Նա յետ թեքվեց, պատի տակից վերցրեց մի կեռ սուր, և կիսով չափ հանելով պատեանից, ցոյց տուեց Ասլանին: Սա ուշադրութեամբ զննեց սրի վրա դրոշմած կնիքը և ասաց.

—Գլիջլուի չէնք է…

—Այո՛, շատ լաւ ջուր ունի: Նրանից յետոյ ես մի ուրիշ այդպիսի կտրող չը տեսայ: Լաւ զէնքը ոչ միայն ամենալաւ ընկեր է, այլ մի սուրբ, որ կանգնած է մարդու եաևում…

—Յետո՞յ, Մանաս…

—Հա՛, ես չիմացայ թէ ինչպէս անցաւ իմ առաջին երիտասարդութիւնը: Ես չը գիտէի թէ ինչ է կատարվում մարդկանց մէջ, ինձ ոչ ոք չէր ասում թէ ով է մեռել, ով է ապրում: Իմացայ միայն մեծ մէլիքի մահը. ես լաց չեղայ, բայց այնքան ծանր թւաց մահը, որ ես վճռեցի բոլորովին հեռանալ մարդկանցից. իմ սիրտը

կայական են ստացել միայն վեցերորդ դասարանից, նրանք զրկվում են բարձր ուսում ստանալու իրաւունքից: Արդ, որպէս զի եօթներորդ դասարանը վեցերորդից փոխադրվեն չատ քիչ անձինք, և հետևաբար քիչ անձինք իրաւունք ստանան բարձր դպրոցները մտնելու, մինիստրութիւնը կարգադրեց, որ եօթներորդ դասատունը փոխադրվեն միայն այն բէալիստները, որոնք վեցերորդ դասատան ատեստատի մէջ երեք ու կէս թւանշանից պակաս չունեն, մինչդեռ առաջ կարելի էր փոխադրվել, ունենալով միայն $2^3/_4$ միջին թւանշան:

Եթէ ի նկատի ունենանք, որ բէալական դըպրոցների եօթներորդ դասարանի ուսման ծրագիրը ընդհանուր կրթական է և լրացնում է պատանիների ուսումը ու զարգացումը, կը տեսնենք, որ մինիստրութեան վերոյիչեալ կարգադրութիւնը ոչ միայն զրկում էր պատանիներին բարձր ուսում, այլ և լրացուցիչ, ընդհանուրզարգացողական կրթութիւն ստանալուց: Այդ անարդար կարգադրութեան դէմ իր ժամանակին բողոքեցին հասարակական կարծիքը և մամուլի լաւագոյն մասը, բայց անօգուտ:

Եւ ահա նոր մինիստր Բօգօլէպօվ որոշեց փոխել այդ անարդար և ճնշող կանօնը:

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

Մարտի 8-ին

Մարտի 7-ին, մեր յաջորդ Բագրատ վ. Թաւաքալեան եկեղեցու բեմից դիմեց ժողովրդին այս խօսքերով. «Գանձակեցիներ, խնդրում եմ վաղը անպատճառ հաւաքվէք և ընտրէք եկեղեցու համար երէցփոխ: Մենք ամեն մէկս պարտաւոր ենք տանել այն լուծը, որ դրված է մեզ վրա: Ամօթ է Գանձակի պէս քաղաքի հասարակութեան համար, որ չէ կարողանում գտնել իր միջից մէկին, որ կարողանայ տանել այդ լուծը»... Միւս օրը պատարագից յետոյ հաւաքվեցին ուսումնարանի դահլիճը, որպէս զի ընտրեն երէցփոխ. նախագահում էր տէր-Գէորգ քահանան: Արդեօք այդ ժողովին ներկայ էին այն բոլոր «բղաւողները», որոնք սովորութիւն ունեն ցոյց տալ, որ իրանք օգտաւէտ անդամներ են Գանձակի հայ հասարակութեան համար և միշտ ներկայ են, երբ որ և է տեղ լինում է հանդէս կամ որ և է հասարակական ճաշկերոյթ: Տարաբաղդաբար, դրանք այդքան քաջութիւն չունեն: Այդ մարդիկ կարծես թէ ստեղծված են հեռուից նայելու գործի վրա, և միայն ծաղրելու կամ թէ խայտառակ բամբասանքներ տարածելու համար: Եւ այդ է պատճառը, որ թէև հինգերորդ անգամն է, որ լինում է ընտրութիւն, բայց ոչ մէկը չէ ընդունում, առարկելով թէ «այս ինչ պարոնի վրա ինչեր չասացին, ինձ վրա էլ կասեն»: Ո՞վ է այդ բոլորի մէջ մեղաւոր, եթէ ոչ, ճաշկերոյթի համար ստեղծված նոյն պարոնները, որոնք իրանց անւանում են ինտելիգենտ, ուսումնական, հասարակաց շահերը պաշտպանող, բայց երբ գալիս է ժամանակը, որ պէտք է ցոյց տան իրանց օգտաւէտութիւնը հասարակական կամ եկեղեցական մի որ և իցէ գործի մէջ, միշտ...

Բաց անելով ժողովը՝ նախագահը յայտնեց, թէ այսօր հինգերորդ անգամն է, որ լինում է ընտրութիւն, բայց ընտրվածը չէ ընդունում, խընդրեց, որ գոնէ այս անգամ վերջ տան այդ բանին, և ընտրեն այնպիսի մարդ, որ լինի արժանի և մի և նոյն ժամանակ չը հրաժարվի: Առաջարկվեցին մի քանի հարուստ մարդկանց անուններ, որոնք իսկոյն և եթ հրաժարվեցին, առարկելով, որ իրանք բացի վնասից ոչ մի օգուտ չեն բերի: Այդ ժամանակ ժողովականներից մէկը դիմեց նախագահին և ասաց. «Ինչպէս տեսնում եմ, տէր հայր, այս ժողովում ե ր է ց փ ո խ ա ն ա կ ա ն   հ ա ր ց ը   խ ա ռ ն ո ւ ա ծ   է   հ ա ր ս տ ո ւ թ ե ա ն   հ ա ր ց ի   հ ե տ. ես առաջարկում եմ ձեզ երկու անձն, մէկը հարուստ, բայց տգէտ, որ հազիւ հազ կարողանում է գրել իր անունը, իսկ միւսը կրթված, ազնիւ, չիտակ մարդ, բայց ո՛չ հարուստ. որին կընտրէք և ինչո՞ւ:» Ժողովականներից մի քանիսը, նրանց հետ և տէր-հայրը, պատասխանեցին, որ կընտրեն ի հարկէ հարուստին, եթէ մինչև անգամ հարուստը լինի և տըգէտ, որովհետև նա ապահով մարդ է, կարողութիւն ունի. «Այս հարցի մէջ առաջին տեղը պիտի բռնի հարստութիւնը և ոչ թէ...» Երկար վիճաբանութիւնից յետոյ ընտրեցին Աբրահամ Իսահակեանցին, որը հարուստ է. կընդունի՞ նա այդ պաշտօնը թէ ոչ, դեռ հարց է, որովհետև բացակայ էր: Ասում են, որ արդէն ուղարկել է հրաժարականը: Ճշմարիտն ասած, մարդ մընում է զարմացած, երբ տեսնում է թէ ինչպէս ժողովուրդը կուրացած՝ հետևում է իր հին սովորութիւններին և չը կայ մէկը այն ղեկավարների մէջ, որոնք իրանց խելօք են համարում, որ հասկացնի՝ թէ երէցփոխը չը պէտք է լինի անպատճառ հարուստ, թէև տգէտ, այլ պէտք է լինի ազնիւ և փոքր ի շատէ կրթված, որպէս զի կարողանայ տանել իր պաշտօնի լուծը: Դուրս է գալիս, որ մեր հասարակութեան հարկաւոր է մարդու հարստութիւնը և ոչ թէ գործունէութիւնը: Եթէ այդպէս է, խորհուրդ ենք տալիս այդ պաշտօնի համար ընտրել մեր յայտնի վաչխառուներին: Եւ իրօք, միշտ այդպէս կը լինի, քանի որ մեր ինտելիգենտ և խելօք համարվողները շարունակում են խուսափել ամեն մի գործից...

Յ. Կ.—նց

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Հեռագրերով)

Սղնախ, մարտի 8-ին

Ուրախութեամբ շնորհաւորում եմ «Մշակի» 25-ամեակը և ամենօրեայ դառնալը: Ցանկանում եմ ապագայումն էլ աջող պայքար՝ առաջադիմութեան համար:

Սարգիս Յովսէփեան

—

Բագու, մարտի 7-ին

Շնորհաւորում եմ անմոռանալի Արծրունու հիմնած ազնիւ «Մշակի» մարդասէր գործունէութեան 25-ամեակը և ամենօրեայ հրատարակութիւնը:

Լևոն Տէր-Կարապետեանց

(Փօստով)

Գրօզնի, մարտի 6-ին

Հայ ժողովուրդը իր շատ կորուստների փոխարէն մի մխիթարութիւն ունէր, որ անմահ հիմնադրի միակ փափագը ի կատար ածվի իր փայլուն գրչի ժառանգներով: Այդ կատարվում է. կայծակի արագութեամբ ամեն տեղ հասաւ «Մշակի» ամենօրեայ դառնալու լուրը: Եւ ճշմարտութեան ծառայող ամեն մի մարդ այսօր ձեզ շնորհաւորում է՝ իբրև իր ուխտը կատարող զինւորի:

Յովհաննէս Յովհաննէսեանց, Յարութիւն Պօղոսեանց, Անդրէաս Տէր-Յակոբեանց, Զարմայր Տէր-Մկրտչեանց, Տիգրան Դիլդարեանց, Բաբա Սոֆիանոսեանց

—

Թիֆլիս, մարտի 2-ին

Այսօր՝ մենք, մշակ դասակարգից, եթէ շատ ու քիչ կարող ենք զգալ մեր մարդկային պատիւը, դրանով պարտական ենք «Մշակին» և մեր բոլորիս սրտերում ընդ միշտ պաշտելի Արծրունուն: Ուստի սրտանց ուրախ ենք, որ «Մշակը» դառնում է մեր պահանջների ամենօրեայ արտայայտողը: Շնորհաւորում ենք այդ և ցանկանում կատարեալ աջողութիւն:

Հին-Նախիջևանի գաւառից Թիֆլիսում եղող մշակներ՝ Ք. Աւետիսեան, Ս. Շահնազարեան, Ա. Ստեփանեան, Ա. Պետրոսեան

—

Գէչրլու, մարտի 1-ին

Մեր խուլ, գիւղական խաւար անկիւնից անկեղծ սրտով ողջունում ենք «Մշակի» 25-ամեակը և շնորհաւորում ենք ամենօրեայ հրատարակութիւնը, որով սրանից յետոյ աւելի և աւելի ոյժերով պէտք է մշակէ խոպանացած սրտերը և ցանէ այն արդիւնաւէտ սերմը, ինչ որ ցանել է իր անմոռանալի հիմնադիրը: Կեցցէ «Մշակը», կեցցէ հիմնադրի լուսատու դրօշակը, որի ճակատին փայլում է Գրիգոր Արծրունի և կեցցեն այժմեան աշխատակիցները:

Ալէքսանդր Մարգարեան, Պետրոս Յակոբեան Տէր-Նիկողոսեան, Սարգիս Մամիկոնեան, Սարգիս Բաղալեան, Յակոբ Մամիկոնեան, Արսէն Բաղալեան, Գալուստ Վարդանեան, Պետրոս Տէր-Պետրոսեան, Միքայէլ Թառոյեան, Սիսակ Գասպարեան, Արմենակ Մամիկոնեան, Սերգէյ Ոսկանեան, Յակոբ Մարկոսեան, Դանիէլ Դաւթեան, Զոհրաբ Թառոյեան, Յունան Ռշտունի, Մաթէոս Միքայէլեան, Միքայէլ Մանուկեան, Պետրոս Մալխասեանց

—

Բալախանի, փետրվարի 23-ին

Ի՞նչ կայ աւելի մխիթարական, աւելի ուրախալի, քան այն, երբ մարդ իր իղձը կատարված է տեսնում, մանաւանդ երկարատև նեղութիւնից յետոյ. իսկ մեր իղձը կայանում էր «Մշակի» ամենօրեայ դառնալու մէջ: Կեցցէ «Մշակը», կեցցէ հայոց փարոսը, այլ և կեցցեն այն դրօշակակիրները, որոնց դրօշակի վրա «Մշակ» է գրված:

Խ. Մելիք-Ազամիրեան, Գ. Յարութիւնեան, Ս. Տէր-Գրիգորեան, Ալ. Տէր-Սարգսեան

—

Բագու, փետրվարի 17-ին

Շնորհաւորում ենք «Մշակի» փայլուն գործունէութեան 25-ամեակը և ամենօրեայ հրատարակութիւնը: Ցանկանում ենք առաջադիմութիւն ապագայում, որ յարատևի շատ երկար տարիներ, ընթանալով իր անմահ հիմնադրի ազատամիտ ուղղութեամբ:

Լևոն Գանջէցեան, Պետրոս Նասիբեանց, Վահան Դանիէլեանց, Ղազար Քոչարեան

—

Թիֆլիս, փետրվարի 15-ին

Թոյլ տուէք լրագրական ցրիչներիս բաղդ ունենալ շնորհաւորելու «Մշակ» լրագրի 25-ամեակը և ամենօրեայ հրատարակութիւնը: Ուրախ ենք, որ 25-ամեայ յոբելեանը պսակվում է ամենօրեայ դառնալով. կեցցէ այն դրօշակը, որի անունն է մտրակող «Մշակ» և որի վրա դըրոշմված է ճ շ մ ա ր տ ո ւ թ ի ւ ն   և   ա ռ ա ջ ա դ ի մ ո ւ թ ի ւ ն:

Շամախեցի Եգոր Համբարձումեան, հին-Նախիջևանցի Արշակ Առաքելեան, հին-Նախիջևանցի՝ Գաբրիէլ Պօղոսեանց, Ալէքսանդր Տէր-Առաքելեան:

—

Խանքէնդ, մարտի 7-ին

Անկեղծ սրտով շնորհաւորում ենք «Մշակ» լրագրի 25-ամեակը: Ցանկանում ենք տեսնել «Մշակը« միշտ այդ բարձրութեան վրա կանգնած, դափնիներ վաստակելիս: Խառնում ենք և մեր խնդակցութիւնը ընթերցող հասարակութեան մեծամասնութեան ուրախութեանը, տեսնելով «Մշակի» ամենօրեայ հրատարակութիւնը:

Իսահակ Գաբրիէլեանց, Տիգրան Մելքումեանց, Միքայէլ Փարսադանեանց, Ասլան Ասլանեանց, Գէորգ Շահոնեան

—

Ցարսկիէ-Կօլօդցի, փետրվարի 16-ին

Շնորհաւորում ենք ի սրտէ բազմավաստակ «Մշակի» 25-ամեակը, ցանկանալով շատ 25 տարիներ շարունակելու նոյն ուղղութեամբ, ինչպէս մինչև այժմ: Ուրախ ենք, որ այժմ տեսնում ենք «Մշակը» ամենօրեայ դարձած: Կեցցէ մեծ վարժապետ «Մշակը»:

Բուղդան Տէր-Յովհաննէսեանց, Բաղդասար Ասմանգիւլեանց, Տիգրան Տէր-Յովհաննէսեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, մարտի 10-ին

Խնդրում եմ «Մշակ» լրագրի մէջ հիւրընկալէք իմ այս նամակը, որով նպատակ ունեմ հաղորդել մի անախորժ փաստ՝ Հայոց Բարեգործական ընկերութեան կեանքից: Մի աղքատ ընտանիք, դեռ Ծննդեան տօներին, գրաւոր դիմել էր Բարեգործական ընկերութեանը, խնդրելով դրամական օժանդակութիւն: Տեսնելով այդ ընտանիքի ողորմելի դրութիւնը, ես էլ իմ կողմից աշխատում էի, որ շուտով հասնի օգնութիւնը: Ընկերութեան անդամներից մէկը ասել էր թէ «վճռված է գնալ. այդ ընտանիքի տունը տեսնել եթէ իսկապէս կարօտ է, կը ստանան ամսական թօշակ, և այդ գործը յանձնված է խորհրդի անդամ պ. Փ. Վարդազարեանցին, որին և հարկաւոր է դիմել:» Ես ինձ վրա առայ այդ, վերջում անախորժ, միսիան: Մարտի 5-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին գնացի ընկերութեան խորհրդի անդամ պ. Վարդազարեանցի տունը. պանդը տուի, դուրս եկաւ մի օրիորդ և ասեց, որ պարոնը տանը չէ, գնացել է Բարեգործական ընկերութեան գրասենեակը: Ես յայտնեցի աղքատ ընտանիքի ազգանունը և խնդրեցի, որ օրիորդը իմանայ պ. Վարդազարեանից գործի էութիւնը, խոստանալով միւս օրը կրկին գալ, և եթէ պարոնը գնացած կը լինի, ինքը տայ ինձ այդ տեղեկութիւնը: Օրիորդը, շնորհակալ եմ, սիրով յանձն առաւ: Այստեղից դիմեցի Բարեգործական ընկերութեան գրասենեակը: Սակայն այնտեղ էլ չը գտայ պ. Վարդազարեանին: Միւս օրը մի և նոյն ժամին նախ գնացի ընկերութեան գրասենեակը, և երբ ասացին որ չէ եկել, գնացի Վարդազարեանի տունը. նոյն օրիորդը դուրս եկաւ և յայտնեց, որ պարոնը ասել է թէ «տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է գնալ ընկերութեան գրասենեակը:» Իմ հարցին՝ թէ ո՞ր ժամերին է լինում նա այնտեղ, օրիորդը ներս մտաւ և դուրս գալով՝ պատասխանեց. «Ա ն ո ր ո շ   ժ ա մ ա ն ա կ ն ե ր ո ւ մ:» Հարցի վերջապէս, թէ արդեօք թշուառ ընտանիքի ազգանունը իմացաւ պարոնը. օրիորդը կրկին ներս մտաւ, այս անգամ դուռը առաջիս ամուր փակելով: Եւ ա-

---

ուզում էր բարձր մի տեղ, քերծի գլխին շինած մի բոյն. ապրել այնտեղ, ինչպէս ապրել են Քեօռ-օղլին, Մուսան... Բայց Մէլիք-Յուսէֆնը իր հօրից պակաս չէր թէ քաջութեան և թէ խելքի մէջ. նա ինձ բաց չը թողեց, նա իմ ընկերն էր արշաւանքների մէջ և այդպէս էլ մընաց, երբ ինքը դառաւ Վարանդայի մէլիք, իսկ ես նոյն Մանասն էի, ծմակի մարդը: Ոչ, իմ ճակատին չէր գրված քերծի գլխի բոյնը, ինձ տուածը—մէլիքի օջախն էր: Չը գիտեմ ինչպէս էր և երբ, այդ օջախի մօտ մի երեխայ նստեց իմ ծնկներին: Փոքրիկը—մի կատարեալ հրեշտակ—սովորեց իմ ծնկներին և, զարմանք, ես էլ սովորեցի նրան: Գայիանէն էր... Արագ մեծանում էր իմ աչքի առջև, և իր լեզուով, իր փոքրիկ, բայց սուր խելքով մի կրակ էր, որ այրում էր մեզ: Առաջին խօսքերը, որ նա սովորեց արտասանել, մօր, հօր և իմ անուններն էին: Դըրսից ինձ դէպի տուն էր քաշում երեխան: Այդ ինչ զարմանալի ոյժ էր... Իմ ամեն մի ներս մտնելը նրան անզուսպ ուրախութիւն էր պատճառում, կարծր էի շուտ-շուտ ներս չը մտնել: Նա ծիծաղում էր, տալիս էր իմ անունը, իր փափլիկ ձեռքերով փաթաթվում էր իմ վզին, ո՞վ կարող էր դիմադրել... Մի անգամ նա հիւանդացաւ, և ես, վախելով մահից, առաջին օրը փախայ ծմակը, որովհետև ասում էին թէ երեխայի դրութիւնը լաւ չէ: Բայց ծմակը ինձ համար կրակ դառաւ, սկսեց այրել. կարծես իւրաքանչիւր ճիւղ կանչում էր. «Ի՞նչպէս է Գայիանէն, հօ չի՞ մեռնի»: Եւ ես տուն վերադարձայ, չը հեռացայ այն սենեակից, ուր երեխան հալվում էր ճրագի պէս: Սիրտս մրմնջում էր, հարիւր ու մի տխուր մտածմունքներ խեղդում էին ինձ, բայց ես էլ մէլիքի ու նրա կնոջ նման մնացել էի մոլորված: Երևի, այսպէս են ծնողները... Նա լաւացաւ, էլի սկսեց օրերով, ժամերով ծաղկել:—Նա ինձ մօտեցրեց մարդկանց, մտցրեց աշխարհի մէջ, հասկացրեց թէ ինչ է մարդու ցաւը, մարդու ուրախութիւնը: Եւ այսպէս—տարիներ: Մանասը թուլացաւ. ծմակի մարդը այժմ նստում էր գիւղի մէջ, ճանաչում էր մարդկանց, խօսում, վիճում էր: Նա այլ ևս չէր կարող թողնել այդ տունը, եթէ մինչև անգամ նրան դուրս անէին: Գայիանէն կապել էր... Նա մեծացաւ, խելօք, շնորհքով աղջիկ էր. բայց Մանասին չը մոռացաւ, դէն չը գցեց. Նա էլի սրտաբաց էր նրա մօտ, ուրախանում էր, երբ գալիս էր Մանասը. իր երկու եղբայրներին խրատում էր լսել Մանասին, հասկացնում էր, որ Մանասը ուրիշ մարդկանց նման չէ: Իսկ ինքը... Նայում էի նրան և տեսնում էի նրա մէջ Մէլիք-Յուսէֆնին. նոյն մեծ սիրտը, նոյն կտրուկ, համարձակ խօսքը. վատութիւն նա չէր կարողանում տեսնել, խեղճերին օգնում էր, աղքատի մօտ նա էլ աղքատ էր: Աղջիկ էր նա և տղամարդ: Դու տեսել ես որ աղջիկը մի-մի քըքրէ, իմանայ թէ ինչեր են եղել իրանից առաջ. նա գիտէր ամեն ինչ, նա ճանաչում էր թէ ովքեր են քաջ եղել մեր երկրում. նա իր մատների վրա կը համրէ բոլոր վառերին, վախկոտներին...

—Բայց որտեղից իմացաւ այդ բոլորը:

—Մանասն էր պատմում: Ծմակի մարդուն նա աչուղ էր դարձրել, պատմել էր տալիս... Եւ ես պատմել եմ ամեն ինչ՝ թէ իմ տեսածը, թէ լսածը: Ո՛չ, ես չեմ ուզում հաւատալ... այսպիսի աղջիկը մի կատաղած շան կինը չի դառնայ... Սպանիր, բայց հաւատս չէ գալիս, թէև ինքս էլ գիտեմ որ այդպէս է, թէև Գայիանէն ինքն է ինձ լուր ուղարկել:

—Նա ինքը:

—Այո, իր բերանով: Բայց նախ լսիր թէ ինչպէս եղաւ, որ ես մինչև այժմ չէի մտածում Գայիանէի մասին: Աննա-խաթունը վաղուց էր սկսել յայտնել ինձ իր վախերը. նա զգում էր, որ իր աղջկան վտանգ է սպառնում: Բայց ես ծիծաղում էի այդ մտքի վրա: Օսմանցիները, ես հաւատացած էի, երբէք չէին համարձակվի ձեռք տալ մեր մէլիքի աղջկան: Զասեա թէ ես, ուրեմն, նրանց մարդ էի համարում. ոչ, գիտէի որ շունը, որքան էլ աներես լինի, չէ կարող պատարագի ժամանակ մտնել եկեղեցի և մարդկանց աչքի առաջ գնալ, սեղանը բարձրանալ: Ծիշդ այսպիսի սրբապղծութիւն կը լինէր և Գայիանէին դիպչելը: Մամիտ էի, ծմակի մարդը, երևի, էլի կար իմ մէջ...

—Եւ բացի դրանից, նա նշանված աղջիկ էր, պիտի մարդու գնար, աւելացրեց Ասլանը:

—Այո, այդ հանգամանքն էլ էր ինձ հանգըստացնում: Եւ ահա, յանկարծ գալիս է այդ լուրը: Մէլիքի կինը, որ ամառը երես էր դարձրել ինձանից, ուղարկեց իր ծառային, Թէոսին, ինձ մօտ և օգնութիւն էր խնդրում: Գայիանէն դուրս է վռնդել իր նշանածին, ուզում է գնալ Թիւրքին: Նա ինձ կը լսէ, որովհետև շատ է տալիս իմ անունը: Աննա-խաթունի հետ ես գործ չունեմ, բայց Գայիանէի համար... Մանասը պատրաստ է դժոխք գնալ: Ես մարդ ուղարկեցի և նա բերեց ինձ Գայիանէի պատասխանը. «Թող Մանասը գայ, նստէ այստեղ ինձ հետ, և այն ժամանակ Թիւրքը ինձ չի տանի»: Ուրիշ կերպ նա համաձայն չէ: Եւ դեռ ասում են թէ Մանասը ոչինչ հոգս չունի...

Նորից նա ընդհատեց իր խօսքը և ծանր մըտածութեան մէջ ընկաւ: Ասլանը շտապեց պատմել նրան այն ամենը, ինչ ասել էր Մէլիք-Աւանը: Վհատելու պատճառ չը կայ, մէլիքը միամտացրեց Ասլանին, ասելով որ իր սպիտակ մազերի պատիւ կայ մէջտեղ: Վաղը կամ միւս օրը նա կը գնայ Աւետարանոց և կիմանայ թէ ինչպէս ազատել մեր երկիրը այդ խայտառակութիւնից:

—Խօսքը, ի հարկէ, ամենից առաջ մէլիքին է պատկանում, պատասխանեց Մանասը:—Բայց հազիւ թէ մէլիքը աջողութիւն ունենայ:

—Ինչո՞ւ:

—Գայիանէին ես եմ ճանաչում: Մէլիքը մասծող, չափող, կշռող է. երկար ու բարակ խրատներ, հարցեր ու պատասխաններ: Այդ միջոցը չի օգնի: Գայիանէն նրան կը յաղթէ:

—Բայց ինչ պէտք է անել:

—Այն, ինչ որ ես եմ անում: Ցարձակվել վրա տալ, յափշտակել առանց հարց ու փորձի:

հա, մէկ էլ դուռը բացվեց, այս անգամ երևաց մի պարոն, որ ինչպէս յետոյ յայտնվեց, ինքը պ. Վարդազարեանն էր, որին ես առաջին անգամն էի տեսնում: Սա բարկութեամբ յարձակվեց վրաս այս խօսքերով. «Ձեզ ասում են գնացէք ընկերութեան գրասենեակը, իսկ դուք երեք անգամ քրոջս յետ էք ուղարկում և ինձ անհանգիստ անում. գիտէք, որ ես ծառայում եմ ձրի, մի կոպէկ չեմ ստանում, և եթէ ձեզ պէս ամեն մէկին ընդունեմ, այն ժամանակ հանգիստ չեմ կարող ոչ հաց ուտել, ոչ թէյ խմել և ոչ քնել...» Եւ այդ բոլորը ասելիս Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի անդամը աշխատում էր մէկ աչքով նայել ինձ վրա, երևի միւս աչքին արժան չէր տեսնել, ինչպէս և արժան չը տեսաւ ներս հրաւիրելու մի անծանօթ տիկնոջ, որ աղքատ մի ընտանիքի փոքրիկ օգնութիւն անելու նպատակով դռնէ դուռն էր ընկել: Ուշ իմացայ, որ ես չեմ միայն այդ վիճակին արժանացել, նոյն տեսակ ընդունել է նա և մի օրիորդի, իսկ Բարեգործական ընկերութեան գրասենեակում, ցաւ է ասել, աւելի յաճախ են պատահում այդպիսի դէպքեր խնդրատուների հետ:

Այդ վերին աստիճանի տգեղ փաստը ճիշդ նկարագրելուց յետոյ, ինձ մնում է ասել ընկերութեան խորհրդին.—յարգելի գործիչներ, կամ ազատեցէք այդ պարոնին իր ձրի ծառայութիւնից, որպէս զի հնար ունենայ «հանգիստ ուտելու, խմելու և քնելու», կամ սանձը քաշեցէք, որպէս զի խնդրատուների հետ վարվի ինչպէս հարկն է: Իսկ եթէ հնար չը կայ, կամ չեն [illegible]

Տիկին Ա. Մէլիք-[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

[illegible] 1) [illegible] 25 ր., 2) [illegible] 129 բ. 20 կոպէկ: [illegible] 100 ղռուշ, [illegible] 125 ղռուշ, [illegible] 10 ղռուշ, [illegible] 20 ղռուշ, [illegible] 26 ղռուշ, [illegible] 5 ղռուշ, [illegible] 10 ղռուշ, [illegible] 15 ղռուշ, [illegible] 8 ղռուշ, [illegible] 15 ղռուշ, [illegible] 15 ղռուշ, Մ. Տէր-Մկրտչեանց 20 ղռուշ, [illegible] 25 ղռուշ, Մկրտիչ Կիրակոսեանց 10 ղռուշ, [illegible] 20 ղռուշ, Յովհաննէս [illegible] 10 ղռուշ, [illegible] 10 ղռուշ, [illegible] 15 ղռուշ, Արիստակէս Մ. Յովսէփեանց 15 ղռուշ, Ներսէս Տէր-Յովհաննիսեանց 25 ղռուշ, Ս. Գասպարեանց 32 ղռուշ: Գումարն է 680 ղռուշ. 680 ղռուշը փոխադրած ռուսաց դրամի՝ հաշուելով 10 ղռուշը 1 ր. 90 կոպէկ, գումարն է—129 րուբլի 20 կոպէկ: 3) Մեծ-Ղարաքիլիսայից, Ազգանազ Տէր-Սիմոնեանցի միջոցով հանգանակած՝ 10 ր. 40 կոպէկ: Նուիրատուներն են՝ Պետրոս Տէր-Պետրոսեան, Մ. և Բ. Նալբանդեան, Ն. Ալասեան, Ասք. Տէր-Սիմէօնեան, Մինը. Խանգատեան, Մուրադ Աւետիսեան, Աւետիս Աղաբաբեան, Կար. Կիւրեղեան մի-մի րուբլի, Խ. Մանուկեան՝ 50 կ. և Ա. և Ն. Աղաբաբեան 90 կոպէկ: 4) Արմեանսկից, Յովհաննէս Դաւթեանցի միջոցով 50 րուբլի, որ նուիրել են՝ տիկին Ե. Ալթունթօփեան 3 ր., օրիորդ Լ. Պայեան 6 ր., պ. պ. Գ. Մալումեան 6 ր., Մ. Մսերեան 1 ր., Г. Л. Полянкеръ 3 р., Ս. Տօնիկեան 2 ր., Կ. Ամատունի 2 ր., օրիորդ Ա. Տապախեան 3 ր., Կ. Օպերեան 5 ր., Յ. Դաւթեան 5 ր., Մ. Վարդանեան 6 ր., Մ. Ալեանաքեան 5 ր., Բ. Հալլաճեան 3 րուբլի: Գումարը 50 րուբլի: Ուրեմն նախկին 592 ր. 30 կ. հետ այժմ ունենք 806 ր. 90 կոպէկ:

—

Հինգշաբթի, մարտի 12-ին, օպերային խումբը ներկայացրեց Րօսինիի «Սէվիլլի սափրիչը» օպերա-bouffe: Րօզինայի դերը կատարում էր նշանաւոր երգչուհի Ջուզէպինա Հուգէտ, որի վրա կենտրոնացել էր հասարակութեան ամբողջ ուշադրութիւնը: Տ. Հուգէտ մեծ աջողութեամբ տարաւ իր դերը մինչև վերջը. նրա ձայնը հնչում էր վերին աստիճանի մաքուր, մետաղական և նուրբ: Ազմկալից աջողութիւն ունեցաւ մանաւանդ երրորդ գործողութեան մէջ, երբ կեղծ դասի ժամանակ, ջութակի նուագակցութեամբ երգեց կուպլէտներ ֆրանսիական կոմպօզիտոր Դաւիդի «Բրազիլեան Մարգարիտ» օպէրայից: Շնորհալի երգչուհին ստիպված էր այս կուպլէտները կրկնել: Բարտօլօյի դերի մէջ Տամանտի լաւ երգեց, բայց տեղ-տեղ իր կոմիքական պաշտօնը չափազանցնում էր աւելորդ միմոսութիւններով: Կոմս Ալմավիվայի դերը կատարում էր Կօկինիս, որ այս անգամ թէ իր երգով և թէ իր խաղով աջողութիւն ունեցաւ: Ֆիգարօյի դերի մէջ Կամիօնսկին նոյնպէս լաւ երգեց ըստ սովորականին, բայց, մեր կարծիքով, նա չը կարողացաւ տալ լրիւ այն ճարպիկ, հնարագէտ միջնորդի և անողորմ ծաղրածուի տիպը, որ գծել է Բօմարշէ: Գանդոլֆի շատ լաւ էր Դօն Բազիլիօյի դերում, մանաւանդ երկրորդ գործողութեան մէջ:

—

Այս ձմեռվայ ձիւները մեծ վնաս հասցրին մեր երկրին: Թիֆլիսի և Գօրու գաւառներից հաղորդում են, որ շատ տեղեր այգիները փչացել են, խաղողի մասերը և ծառերի մատաղ տունկերը սառել են: Դաղստանում, Մինգրելիայում, Գանձակի նահանգի շատ տեղերում առատ ձիւների պատճառով արօտատեղերը փակվել են և ոչխարի անասունները մնացել են առանց կերակրի: Ձիւների հալվելուց յետոյ էլ սկսվել են հիւանդութիւններ անասունների մէջ:

—

Կիրակի, մարտի 15-ին, Բագուի դերասանական խումբը, ի նպաստ պ. Աբէլեանի, ներկայացնելու է Օստրօվսկու «Անմեղ յանցաւորներ» պիէսան: Օստրօվսկին իբրև դրամատուրգ կլասիկ գրող է և թէև «Անմեղ մեղաւորները» (ինչու է թարգմանիչը «յանցաւորներ» թարգմանել՝ չենք հասկանում) Օստրօվսկու ամենալաւ գրուածքներից չէ, բայց և այնպէս նա աւելի նիւթ է տալիս հանդիսատեսների մտքին և սրտին, քան տասը այնպիսի պիէսներ, ինչպէս Ադրիէն Լը Կուվրեօր:

—

Վաղը, կիրակի, մարտի 15-ին, կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում կը կարդան դասախօսութիւններ—Դ. Րօսինսկի՝ չերամապահութեան մասին, Ա. Քալանթար՝ կաթնատնտեսութեան մասին և Պ. Պրիտուլէնկօ՝ մեղուաբուծութեան մասին: Սկիզբն է կէսօրվայ ժամի 12-ին: Դասախօսութեան մուտքը արժէ 10 կոպէկ:

—

Կառավարչական շրջաններում արդէն ծրագրվում է Վարշավայում մի պօլիտեխնիկում բանալու՝ երեք բաժանմունքից բաղկացած—ինժեներային, մեքենական և քիմիական: Ուսանողների թիւը 750 է որոշված:

—

Կալուածատէր իշխան Լ. Գօլիցին նուիրել է 100,000 րուբլի, որպէս զի այդ գումարի տոկոսով ամեն չորս տարին մի անգամ պրէմիաներ տրվեն խաղողի մշակութեան և գինեգործութեան համար: Պրէմիաների թիւը վեց է. նրանցից մինը, 3000 րուբլու, պէտք է տրվի նրան, ով Անդրկովկասում կը պատրաստի ամենալաւ գինի սովորական գործածութեան համար:

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Եթէ վեհարանական և նոյն իսկ հաստատ աղբիւրներից տարածված լուրերը հիմնաւոր համարենք, պէտք է հաւատանք, որ առաջարկված են թեմական առաջնորդներ՝ Գրիգոր եպիսկոպոս Գառնակեբեան՝ Շամախի, իսկ Անանիա եպիսկոպոսը՝ Շուշի, թէև վերջին ժամանակներում վեհարանական «հաստատ տեղեկութիւններն» անգամ շատ դըժուարութեամբ են կատարվում և շուտ-շուտ փոփոխութեան ենթարկվում, ի հարկէ, ոչ բոլորի՝ այլ մի որոշ խմբի վերաբերմամբ միայն»:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Տաս օր է, որ չարունակ, օր ու գիշեր, ձիւն է գալիս. գետնի վրա մի արշին խորութեամբ ձիւն կայ: Խոտ, գարի չէ ճարվում անասունների համար: Գիւղերում ապրանքը կոտորվում է»:

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Մեծ պասը ճեմարանի աշակերտներին հիւանդացրել է և թուլացրել, ուստի վանական բժիշկը առաջարկել է 120 աշակերտներին թոյլ տալ պաս ուտելու: Վեհափառը համաձայնվել է բժշկի կարծիքի հետ, սակայն տեսուչը և իր օգնական Կարապետ վարդապետը վնասակար (?) են համարել պաս ուտելը (նոր բժշկութիւն է) և չեն ընդունել բժշկի խորհուրդը: Կարապետ վարդապետի հակառակելը մեզ այնքան էլ չէ զարմացնում, որովհետև նա ոչ թէ որպէս վարդապետ, այլ որպէս աստուածաբան իր մասնագիտութիւնն է ուզում միայն պաշտպանած լինել: Զարմանալի է միայն պ. տեսչի կարծիքը, այն ևս թոյլ և հիւանդ աշակերտների վերաբերմամբ... Միթէ տեղը չէ ասել՝ «զուզոս կլանէք և զմժղուկս քամէք:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒԼՂԱՐԱԿԱՆ ՅՈՒԶՈՒՄՆԵՐ

—

Բուլղարական զօրքերը ներկայումս այլ ևս չեն զբաղվում գաղթական օֆիցէրների Ռուսաստանից վերադառնալու հարցով, այլ ամենքը խօսում են միայն Մակեդօնիայի դէպքերի մասին: Գաղտնի ընկերութիւնները եռանդով գործում են, յոյս ունենալով, որ գարնան նրանց կաջողվի գործ սկսել: Ագիտացիան Թիւրքիայի դէմ կատարվում է ժողովներով, պարբերական մամուլի և թռուցիկ բրօշիւրների միջոցով: Ամեն տեղ քարոզվում է պատերազմ Թիւրքիայի դէմ: Կառավարութիւնը մեղադրվում է, որ թիւրք-յունական պատերազմի ժամանակ նա ձեռքից բաց թողեց նպաստաւոր րօպէն և այժմ նրան անձնուէր մամուլը լռութիւն է պահպանում Կօսսօվայի վիլայէթում կատարվող գազանութիւնների մասին: Մակեդօնական գաղտնի կօմիտէտներում մասնակցում են գրեթէ ամբողջ Բօլգարիան և բօլգարական բարձր վարչութիւնը: «Յեղափոխական-մակեդօնական կօմիտէտը» նոր տպել է մի հրաւէր բօլգարական ժողովրդին, որտեղ հրաւիրում է ամենքին մասնակցել ապստամբութեան. այդ հրաւէրները կպցրած էին փողոցներում և ազատ տարածվում էին պօստով: Մարտի 3-ին մակեդօնացիները ժողով գումարեցին Սօֆիայի քաղաքային այգում: Հռետորները ոչ մի գոյն չը խնայեցին թիւրքական լուծը նկարագրելու համար: Յոյց անողները երաժշտութեամբ անցան փողոցներով և հեռագիր ուղարկեցին Պետերբուրգ, կոմս Իգնատիևին, խնդրելով միջնորդել: Հասարակաց կարծիքը Բօլգարիայում սաստիկ գրգռված է և ամենքը գարնան սպասում են պայթիւնի:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՐԻՔԻԱՅԻՑ

—

Տրապիզօն, մարտի 10-ին

Քանի մը օր առաջ Կ. Պօլսէն՝ տեղիս կուսակալութեան հեռագրով հրահանգ եկած էր, որքան կարելի է շուտ ռազմամթերք փոխադրել ռուս-տաճկական սահմանագլուխը: Բայց դժուարութիւնը այն էր, որ այդ փոխադրման համար 50 հազար ոսկի հարկաւոր էր ու այդ գումարը հեռագրով պահանջվեցաւ Կ. Պօլսոյ գանձէն: Ահա, աղոր փոխարէն սուլթանական «իրադէն» հասաւ, որով կը պատուիրէր «իանէով» (հանգանակութեամբ) այդ պատկառելի ծախսը հոգալ: Նոյն գիշերն իսկ ժողովի հրաւիրվեցան կուսակալութեան կողմէ յատուկ տոմսերով քաղաքիս ազդեցիկ ու հարուստ թիւրք դասակարգը: Ժողովը տեղի ունեցաւ տեղիս «Իմարէթ» կոչված թրքանիկ թաղը: Ժողովի մանրամասնութիւնները մեզ կը պակսին. մենակ հաւաստի աղբիւրներէ այսքան կրցանք հասկնալ թէ, ժողովը երկու յայտնի կուսակցութիւններու բաժանված էր, որոնցմէ մին կառաջարկէ եղեր՝ յոյն և առհասարակ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը ջարդելով ու կողոպտելով անհրաժեշտ գումարը ճարել. միւս կուսակցութիւնը—աւելի կառավարական

Եւ ես կանեմ այդ, եթէ մէլիքը չը կարողանայ... Գայիանէն ինձ կանչում է, ես կը գնամ, բայց չեմ նստի նրա կողքին, ինչպէս ինքն է կամենում. դա անկարելի է... Ես նրան կը հեռացնեմ Աւետարանոցից, կը տանեմ ինձ հետ...

—Իսկ եթէ թիւրքերն իմանան:

—Ո՞վ է դրանից վախում: Թող ամբողջ գիւղը կրակի կերակուր դառնայ: Հարկաւոր է մի գիշերային յարձակում...

Ասլանը զարմացած նայեց խմբապետի փոքրիկ դէմքին: Նա նորից կերպարանափոխվել էր: Նորից խօսում էր գժերի առաջնորդը, էլի յանդուգն, էլի անվախ. նա կանէր իր ուզածը, թէև աշխարհը քանդվէր, մոխիր դառնար:

—Նա ինձ մարդ է դարձրել, և ես չուն պիտի լինեմ, եթէ թոյլ տամ որ նա իմ գլուանքի աւարկայ դառնայ:

Ասլանը հիացած էր այդ ձայնի, այդ կրակոտ աչքերի վրա: Թւում էր թէ նա հիմա կը կանչէ իր տղաներին, ոտքի կը կանգնեցնէ և հէնց այժմ, մութ ու ցուրտ գիշերին, առաջ կընկնէ, կը տանէ նրանց՝ Աւետարանոցը կրակելու համար...

—Թող կոտորվեն ամենքը, ես կը փրկեմ մէկին...

Նա հաւատում էր իր գործին, նա կասկած չունէր որ այդպէս էլ կը լինի: Ասլանը յիշեցրեց, որ անախնկալ յարձակումով կարելի է փչացնել Մէլիք-Աւանի գործը:

—Ես այդ գիտեմ և առանց նրա գիտութեան ոչինչ չեմ անի... Առաւօտեան մեր մարդիկը կը գնան...

Նա վերկացաւ, իր համար տեղ պատրաստեց: Բաւական գիշեր էր անցել, մեռելային լռութեան մէջ լսվում էին միայն հարևան գոմում կապած ձիանների տրոփիւնները: Ասլանն էլ պատրաստվեց քնելու: Օջախը մռայլութեան տրվեց:

—Ինձ չէ զարմացնում, որ Գայիանէն հեռացրել է իր նշանածին: Ես վաղուց եմ ասել, որ խաչէնցի Ջալալը արժան չէ մեր աղջկան: Բայց այժմ չէ կարելի մտածել այդպիսի բաների մասին: Ժամանակը վատ է, մենք աղջիկների ամուսնութեան մասին հոգս անել չենք կարող: Վատն էլ լաւ է այսպիսի ժամանակ. և երանի կը լինէր, եթէ մեր բոլոր աղջիկներին տեղաւորէինք այնպէս, որ այդ շները, օսմանցիները, չը տանէին նրանց: Այս խենթ աղջիկը սուտ չէր ասում: Բայց ո՞ւր կը հասնէինք, եթէ սկսէինք յետ խլել օսմանցիների փախցրած աղջիկներին: Մանաւանդ այժմ... Դեռ պէտք է խլել Գայիանէին. սրա բանը ուրիշ է, սրա պատիւը մեր ամենքիս պատիւն է, սա մի հատ է... Անցեալ օրը մեր այս միւս գոմում, ուր կապած են մեր ձիանները, ես մի ճախարակ տեսայ և երկար կանգ առայ նրա մօտ: Հաւատա՞մ ես. ճախարակը ինձ ասում էր, որ իրան թողել են այստեղ, որպէս զի եկող ամառը բուրդ մանեն. նա սպասում է իր տէրերին, բայց չի տեսնի նրանց...

—Ի՞նչ գիտես:

—Ամենքը կոտորվեցան: Ամառը այստեղ գալիս էին նորագիւղցիները. իսկ նրանց սրի բաչեց Սիւլէյման-բէկը, ինձանից վրէժ հանելու համար: Ճախարակը խօսում էր ինձ հետ, իսկ ես շրթունքներս կծոտելով ասում էի. «Ա՛խ, շներ, անհաւատներ, ինչ արեցիք»: Ես չեմ մոռանայ անտէր մնացած ճախարակները. նրանք էլ, թէև փայտից են և անհոգի բաներ, վրէժ են պահանջում: Մեր տղերքը գիտեն այդ... Բայց բանն այս չէ, Ասլան. հարցրու, ո՞վ սովորեցրեց Մանասին խօսել ճախարակների հետ:—Գայիանէն: Պէտք է նրան խլել և տալ Ջալալին...

Նրանք պառկեցին: Անցան րօպէներ, և Մանասը յանկարծ ծիծաղեց:

—Զարմանալի բաներ կան աշխարհիս մէջ, ասաց նա բարձրացնելով իր գլուխը:—Դու քնած չես, լսիր ուրեմն: Դու էլ կրկնեցիր այն, ինչ ամենքն են ասում. նա սիրահարված է: Զարմանք... Բայց ո՞վ գիտէ կնոջ գործը. կինը, որքան էլ լաւ լինի, դարձեալ կին է. Աննա-խաթունը և կոյս Հեղինէն քեզ օրինակ: Ես ասացի քեզ, որ չեմ հաւատում թէ Մէլիք-Յուսէինի աղջիկը կը գնայ թիւրքին: Ես իզուր այդպէս հաստատ խօսեցի: Հէնց այժմ միտս եկան այն խօսքերը, որ Գայիանէն ասել է իմ ուղարկած մարդուն: Գիտես ինչ պատճառ է նա բերում. Սիւլէյման-բէկին նա գնում է այն մտքով, որ սպանէ նրան. Գայիանէն ուզում է ինձպէս լինել, ուզում է կռուել... Լա՛ւ պատրուակ չէ... Բայց ո՞վ կը խաբվի... Եթէ այդպիսի միտք ունի, աւելի վատ: Կինը չը պիտի խառնվի մեր գործի մէջ. Գայիանէն կարող է ինձպէս հարիւրներին տուն բերել, սովորեցնել ճախարակի լեզուն. նա կարող է Խաչէնի մէլիքի երևելի, շընորհքով կինը դառնալ... Բայց կռուել... Այն ժամանակ մենք ամենքս պիտի լաչակ գցենք մեր գլխին և կնիկ դառնանք... Նա հօ իր մօրից լաւ չէ. բայց եթէ լաւ էլ լինի, դարձեալ մեզ կը խայտառակէ... Զահիլ աղջիկ, այն էլ այսպիսի աղջիկ... Նրան մի անգամ դիպչելն էլ մեծ ամօթ է մեզ համար, մի ամօթ, որ սրբել չէ կարող վեց Սիւլէյման-բէկների մահը... Ո՛չ, աղջիկը հեռու պիտի մնայ... Էգուց ես մարդիկ կուղարկեմ մէլիքի մօտ: Մենք պատրաստ ենք...

Ասլանը յայտնեց, որ ինքը միանգամայն գովում է այդ միտքը: Նա ուզում էր իր կողմից ուրիշ պատճառներ բերել, բայց յանկարծ լսեց Մանասի խռմփոցը և լռեց, փաթաթվեց եափունջու մէջ: Քունը այնքան հեշտ չը մօտեցաւ նրա աչքերին: Օջախում այլ ևս կրակ չէր երևում, միայն խանձողներն էին հանդարտ մըխլում: Ցուրտը փչալով սաստկանում էր: Լռութեան մէջ երիտասարդը դարձեալ նոյն հարցը տուեց իրան: Արժէ՞ր այնքան ձիւն կոխ տալ, գալ Մանասին և նրա գժերին տեսնելու համար:

—Արժէր, պատասխանեց ինքն իրան.—լաւ են, շատ լաւ են... Բայց որքան քիչ են...

Նա քնում էր գոհ սրտով: Եւ չը լսեց թէ ինչպէս մէկը այդ ժամին շարժվեց գոմի անկիւնում և ինքնաբաւական ու վայրենի մի քրքիջ արձակեց:

Դա Նազլուն էր:

(Կը շարունակվի)

ան[ա]ստներէ բաղկացած, որոնց մէջ նաև կու-սակալը—նախագահ են այդ առաջարկին: Վերջապէս որոշած է գաղտնի քուէարկու-թեամբ, որ ամեն գիւղ պատասխան ըլլայ 2—3 սայլ կառավարութեան տրամադրու-թեան տակ դնել, առաջարկներ փոխադրու-թեան համար: Այս օրեր կը սպասեն երկու տանկական նաւերու, որոնց առաջնորդները բնակված են մեր նաւահանգստում պարկելու համար: Թիւրք ժողովուրդը անսիր գրգռված կերևի այս անգամ յոյն ազգաբնա-կութեան դէմ, այն պատճառով, որ ռուսական նախական քաղաքականութիւնը անանց առաջ յառաջացած ըլլայ: Տաճկական է Թիւրքերու մէջ թէ յոյները կամք չունին ...

Թագաւորութիւն...

Կրետացիները, մամուլում յոյները ... ան ու զօրք մէջ են: Հիւպատոսները այս ... թեամբ ... թիւրք ... Ց—ըն

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

Լոնդոն, մարտի 1-ին

Մայրաքաղաքի Արևելքի խնդրի մասին ... «Times» ... Ռուսիոյ ու Չինաստանի ... Թալիէն-Ուան ... Փորթ-Արթուր ... Սըր Ուիլեամ Հարկուրթ ... Ռուսիոյ ...

Արևելքի մէջ հիւսիսի հզօր կայսրութիւնն է: Տագնապներ քաղաքական վէճերու սահմանէ ան-դին չը պիտի անցնին, սակայն Անգլիա իր մար-տանուէր և ցամաքային զօրութիւն աճեցնելու վրա է արագաբար, թէև խորհրդարանների ո-րոշումներ դեռ չեն յայտնված բոլորովին:

Զարմայր

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լօնդօնից հեռագրում են, որ Դէվօնշիրեան դուքսի նախագահութեամբ կայացած մինիստրա-կան խորհրդում, մարկիզ Սօլսբիւրիի քաղաքա-կանութիւնը կատարեալ հաւանութիւն գտաւ: Ամերիկական Միացեալ-Նահանգները նաւեր են գնում որտեղ կարելի է: Նրանք փորձեցին երեք յունական զրահաւոր ձեռք բերել 27 միլիօն ֆրանկի, բայց Յունաստանը մերժեց ծախել:

—Վիէննայից հեռագրում են, որ իտալական պատերազմական նաւերը մնում են Կրետէ կղ-զում: Իլլըզ-Քիօսկի պալատի պաշտպանութեան համար դրված չերքեզների և ալբանցիների մէջ չարունակ կռիւներ են տեղի ունենում:

—«Berl. Tageblatt» լրագրին հաղորդում են Կ. Պօլսից. «Պալատում նորից ֆրօնտը փոխվել է. Կրէտէում կամենում են բացառապէս թիւրք նահանգապետ նշանակել: Անգլիական և ֆրան-սիական շրջաններում Թիւրքիայի այդ նոր դի-մադրութիւնը վերագրում են Գերմանիայի գաղտ-նի թելադրութեան:»

—Եապօնիան, ինչպէս երևում է, ձգտում է նոյնպէս արևելեան—ասիական դէպքերի մէջ նշանաւոր դեր խաղալ: «Times» լրագրին հաս-տատ աղբիւրից հաղորդում են Վիէննայից. «Եապօնիան հաստատ վճռել է ոչ մի կերպով թոյլ չը տալ Ռուսաստանին մնասել նրա շահե-րին Չինաստանում. ռուսների կողմից Կորէա-յում հաստատվելու համար արած ամեն մի փորձ եռանդուն դիմադրութիւն կը գտնի Եապօնիայի կողմից:» Սակայն ռուսաց կառավարչական հա-ղորդագրութիւնը հակասում է այդ լուրին: Միւս կողմից «Politische Corresp.» ահա ինչպէս է գը-րում. «Ռուսաց կառավարութիւնը վճռողական կերպով յայտնել է Լօնդօնի կաբինէտին, որ ռու-սաց քաղաքականութիւնը որ և է հողային գրա-ւումներ անելու նպատակ չունի ոչ Մանջուրիա-յում, ոչ Կորէայում: Նա միայն նպատակ ունի պաշտպանելու ռուսաց առևտրական շահերը»:

—Անգլիական մի ակցիօնէրական ընկերութիւն գնել է եգիպտական փոքր նաւատորմը: Բ. Դռ-ռը բողոք յայտնեց այդ վաճառքի դէմ, բայց անգլիական դեսպանը Կ. Պօլսում, յայտնեց, որ հնարաւորութիւն չէ տեսնում նկատողութեան առնել Թիւրքական բողոքը:

—Մադրիդից հեռագրում են «Berliner Tageblatt» լրագրին, որ սպանիական դեսպանը Վաշինգտօնում ստացել է բարեկամութեան հա-ւաստիացում Մակ-Կինլէյ նախագահից, բայց Միացեալ-Նահանգները առաջվայ պէս եռան-դուն կերպով պատրաստվում են պատերազմի: Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Հա-նոտօ յայտնել է Պարիզի սպանիական դես-պան Կաստելիօին, որ եթէ պատերազմ լինի Սպանիայի և Միացեալ Նահանգների մէջ, Սպա-նիան չէ կարող յոյս դնել Եւրօպայի աջակցու-թեան վրա:

—Կ. Պօլսից «Temps» լրագրին հեռագրում են, որ սուլթանը ունկդրութեան ընդունեց գեր-մանական զինուորական ագէնտին և դրանից յե-տոյ վճռվեց ռազմական ճանապարհ կառուցա-նել Դարդանէլի երկարութեամբ՝ Րօդօստօից դէ-պի Գալլիպօլի: Այդ ձեռնարկութեան համար կը դիմեն գերմանական դրամատէրերին:

—Պարիզում կազմվեց մի բազմանդամ կօմի-տէտ գրականագէտներից, նկարիչներից և քա-ղաքական գործիչներից: Կօմիտէտի նպատակն է մի առանձին մէդալ կտրել ի պատիւ Էմիլ Զօլայի: Այդ մեդալի մի երեսի վրա կը լինի հռչակաւոր վիպասանի պատկերը և նրան պատ-կանող խօսքերը. «La vérité est en marche, rien ue l'arrêtera plus»: Միւս երեսի վրա քանդակված կը լինի հետևեալ վերնագիրը. «Hommage à Emil Zola. 1898»:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւ-Եօրկում հրատարակվող հայերէն լրագիրը տպել է իր անցեալ և այս տարվայ բաժանորդ-ների թիւը: Անցեալ տարի նա ունեցել է 225 բաժանորդ, իսկ այս տարի,—ասում է նա,—«մեր բաժանորդաց թիւը հասած է... զարհուրե-լի թւանշան... 81-ի:» Մենք կարծում ենք, որ այդ մեծ թւի պատճառը միայն Ամերիկայի հա-յերի անտարբերութիւնը չէ...

***

Լօնդօնում, մարտի 3-ին, վախճանվեց ինժե-նէր Հէնրի Բեսսեմէր, 85 տարեկան հասակում: Նա յայտնի է նրանով, որ գտաւ երկաթը արագ և էժան կերպով պողպատ դարձնելու եղանակը և հիմն դրեց պողպատի ահագին արդիւնաբերու-թեան: Իր գիւտի համար նա ընտրվեց թագա-ւորական ակադէմիայի անդամ, իսկ Ամերիկա-յում մի ամբողջ քաղաք՝ Ինդիանա նահանգում, նրա անունով է կոչվում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱ-ԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 1 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 30 րօպէին Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօ-տեան 9 ժամ և 15 րօպէին: Բ ա թ ո ւ մ է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱ-ԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ գիշերվայ 12 ժամ 6 րօպէին. Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 7 ժամ և 10 րօ-պէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ ե-րեկոյեան 7 ժամ 55 րօպէին. Բ ա թ ո ւ մ է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱ-ԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 15 րօ-պէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 34 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 34 րօպէին: Բ ա գ ո ւ է հասնում ցերեկվայ 1 ժամ 2 րօպէին:

Մարդատար № 4 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒ-ՄԻՑ դէպի ԹԱՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 35 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 12 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամին: Բ ա գ ո ւ է հասնում առաւօտեան 6 ժամին:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբու-ժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին ներարգային հ.

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ—10½—11½ ժ.: կանանց և երեխայոց հ., ծաղկի պատուաս-տումն:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11½—12 ժ. կա-նանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կո-կորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1½—2½ ժ. ներքին, և մի-զասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—56 ժ. ներքին և երե-խայոց հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—6½—7 ժ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներարգային (ե-լեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Տ. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է ա-նում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
90—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՆՑԵԱԼԻՑ

(Պատմական տեսութիւն)

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

Դիմել՝ ПЕТЕРБУРГЪ, Васильев. остр. 6 л. д 17, кв. 6, Е. Топчяну. 5—5

(1 և 15) 4—10

ՖԱՐՐԱՐԻ

«ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿԵԱՆՔԸ» խորագրով աշխատութեան հայերէն թարգմանութիւնը շու-տով մամուլին կը յանձնվի: Կանխիկ բաժանոր-դագինն է 2 րուբլի: Տպագրելուց յետոյ գիրքը կարժենայ 3 րուբլի:

Հասցէն. Թիֆլիս, Авчальская, № 13.
Գաբրիէլ քահանայ Տէր-Գաբրիէլեանց
(հ. շ.) 4—5

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

աշխատութիւն
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆԻ

Գինը 1 րուբլի:

Վաճառվում է Թիֆլիսում, Կենտրօնական գրա-վաճառանոցում: (№ 10) 22—25

1898

„Բազմավէպ Հանդիսարան“

ԱՄՍԱԳԻՐ

(Յիսներորդ վեցերորդ տարի)

«Բ ա զ մ ա վ է պ Հ ա ն դ ի ս ա ր ա ն» գրական բանասիրական, պատմական, կրթական և գի-տական, կը հրատարակվի նոյն ծաւալով, աւելի ճոխ և հետաքննական նիւթեր մատակարարելով իր ընթերցողաց:

Տարեկան գինն է 10 ֆրանկ, կանխիկ վճարելի: Հասցէն՝ Rédaction de la revue „BAZMAVEP“. St. Lazare, VENISE (Italie). 3—6

ԱԶԴ

ԴՈՐՊԱՏԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱ-ՆԻ օգտին ընդունվում են գրքերի և զանազան հրատարակութիւնների կամաւոր նուէրներ: Հա-ղորդելով այդ մասին հայ բանասէր հասարակու-թեան, դիմում ենք առանձնապէս նաև մեր յար-գելի հեղինակներին և թարգմանիչներին նուիրել այստեղի նորակազմ գրադարանին մի-մի օրինակ իրանց թարգմանական կամ ինքնուրոյն հրատա-րակութիւններից: Հասցէն՝ ЮРЬЕВЪ (Дерптъ) Ратушная ул. домъ № 25. Варосу Аршакуни.

Գրադարանիս նպատակը համակրող հրատարակու-թիւնները թող բարեհաճեն արտատպել այս յայտա-րարութիւնը: 6—10

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ“

Ամսագրի, որ հրատարակվում է Վիէննայում: ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ 4 Ր.

Դիմել այս հասցէով. Rédaction «Hantesse», VII/2 Mechitharistengasse, 4, VIENNE. 4—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ի գիտու-թիւն ընդհանուրի, որ մարտի 24-ին, ցերեկվայ 1 ժամին, Ուպրավայի շինութեան մէջ, կը կայանայ աճուրդ՝ կապալով տալու խանութներ և նկուղներ Քաղաքային տան մէջ, որ գտնվում է Երևանեան հրապարակի վրա:

Մանրամասն պայմանները կարելի է տեսնել Ուպրավայում ամեն օր, բացի տօն օրերից, ցերեկվայ 12-ից մինչև 2 ժամը: 1—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ եւ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթու-մից՝ չորեքշաբթի, մարտ ամսի 18/30-ին ՄԻՆԳՐԵԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ՇԷԼՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդա-նեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբա-կինսկայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին: (և. հ. շ.) 6—20